

مهندسی فرهنگی (اتحاد و  
انسجام اسلامی)  
در مکتب قرآنی فاطمه زهرا  
(سلام الله علیها)

سید محمدرضا علاءالدین  
حوزه علمیه اصفهان



مقدمه

یکی از والاترین نقش‌های حضرت فاطمه زهرا، کوثر محمدی (سلام الله علیها) که از نظر فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و تاریخی قابل طرح است، معماری تمدن نبوی (ص) و مدنیت علوی است. مکتب قرآنی فاطمه زهرا (سلام الله علیها) هندسه چنین فرهنگی را با زیبایی و ظرافت هر چه تمام ترسیم نموده است.

آگاهی و علم، بینش و بصیرت سیاسی، توجه به مقتضیات زمان، و عنایت به فرهنگ سازی قرآن کریم به عنوان مبانی زندگی و تحولات در عرصه‌های گوناگون فرهنگی، سیاسی و اجتماعی موجب موفقیت و بالندگی این معصومه محدثه در مهندسی فرهنگی (اتحاد و انسجام اسلامی) بوده است.

حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) با تبیین مؤلفه‌های اتحاد و انسجام



در صفوف جامعه اسلامی موانع و خطرات پیش روی این اتحاد و انسجام را نیز ذکر و نسبت به آنها آگاهی بخشی و بصیرت آفرینی کرده است. مؤلفه‌های اتحاد و انسجام اسلامی در مکتب قرآنی فاطمه زهرا (سلام الله علیها) بدین ترتیب است: تقید به اسلام ناب محمدی، اطاعت از امامت، تمسک به قرآن کریم و گفتمان قرآنی، گسترش علم و آگاهی و بصیرت، توجه به غدیر خم و ولایت، ارتقاء سطح اخلاق و روابط انسانی، کتمان سر و تقیه، امداد علمی و فرهنگی جوانان و مبارزه با دیگر اندیشان، سرزنش، توبیخ و افشاگری تفرقه افکنان.

ایشان خطرات پیش روی اتحاد و انسجام اسلامی و موانع همبستگی آحاد جامعه اسلامی را اینچنین مطرح نموده‌اند: تغییر نظام امامت و رهبری، شکستن تقدس و حرمت اهلیت پیامبر اعظم (ص)، تحریف‌ها و بدعت گذاری‌های، دنیا طلبی و دنیا زدگی، مجالست با یهودیان و کسب نظرات آنها، شخصیت زدگی، قومیت گرایی و طائفه گری، مسامحه در برابر آشوب طلبان و تفرقه افکنان.

کلید واژه: مهندسی فرهنگی، مؤلفه‌های اتحاد و انسجام، موانع اتحاد و انسجام

## مهندسی فرهنگی در مکتب قرآنی فاطمه زهرا (سلام الله علیها)

با توجه به آیات قرآن و روایات حضرات معصومین (علیهم السلام) و معارف دینی

(مهندسی فرهنگی)، یعنی اندازه گیری، تعیین بخشی و تحقق احکام در امور جزئی در عرصه فرهنگ دینی و قرآنی است. بدین ترتیب (مهندسی فرهنگی) فعالیت‌هایی است که می‌کوشد احکام کلی فرهنگ دینی و قرآنی را در ظرف (زمان) و (مکان) مشخص، تعیین بخشد.

هدف کلی در فرآیند مهندسی فرهنگی در دین و مفاهیم قرآنی دست یابی به برنامه‌ی جامع و فراگیر تعلیم و تربیت و فرهنگ سازی قرآنی و تولید محتوای لازم برای استمرار بخشی حاکمیت فرهنگ دینی و قرآنی است و در نهایت «مهندسی فرهنگی» به عنوان بستر پدیداری (نظریه) تلقی می‌گردد که زمینه ساز شکل گیری تمدنی اصیل و ناب می‌شود.

حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) انسان معصومی است که تحت تربیت مستقیم رسول الله (ص) و امام علی (ع) قرار داشته و نقش آفرین معماری تمدن نبوی و مدنیت علوی گردیده. ایشان با ارائه نظرات منبعث از آیات و حیاتی قرآن کریم و علوم الهی به ساخت و ساز فرهنگ یا تولید پدیده‌های فرهنگی که اساسی‌ترین مرحله مهندسی فرهنگی است پرداخته‌اند.

از آنجاکه مهندسی فرهنگی مبانی روشن و صریح علمی و سرمایه‌ی لازم از جمله قوانین، آیات و یا سنت‌های فرهنگی را برای طراحی و ترسیم خط مشی توسعه فرهنگی نیازمند است، حضرت زهرا (سلام الله علیها) به

عنوان کاتبه - حافظه و مفسره معصومه قرآن کریم با توجه به قدرت علمی، از این گنجینه جاودانه و بی پایان، بهره برده و به مهندسی فرهنگی نه برای زمانی خاص که برای کل اعصار پرداخته است. براساس مبانی دینی کسی قادر است تغییر و تحول سازنده‌ای در فرهنگ جامعه ایجاد کند که خود قبل از آن تحولی از همان سنخ را در خود ایجاد کرده باشد. مفهوم مهندسی فرهنگی در مکتب قرآنی حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) داشتن اشراف به اسرار و معادلات حاکم بر حقایق هستی است و اشراف بر حقایق هستی هم مستلزم داشتن تصویری روشن و یقینی از کل هستی است چراکه در این منظر تمام اجزاء هستی در پرتو وجود مطلق و مرتبط به ذات هستی معنا پیدا می‌کند.

حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) که در جمیع جهات از جمله بصیرت سیاسی هم کفو حضرت علی مرتضی (علیه السلام) است با شناخت کامل از پدیده‌های سیاسی و اجتماعی، به مهندسی فرهنگی اتحاد و انسجام اسلامی در پرتو اسلام ناب و قرآن کریم اقدام می‌نماید. چون تنها راه حفظ اسلام ناب و رشد تمدن نبوی و مدنیت علوی را اتحاد و انسجام اسلامی می‌یابد و براین اساس به فراخوانی نیروهای مومن و برگزاری جلسات و نشست‌های فکری و فرهنگی برای سامان بخشی به نیروهای غیر منسجم، امداد رسانی فکری و فرهنگی به

جامعه به ویژه جوانان، گسترش علم و آگاهی و بصیرت، ارتقاء سطح اخلاق و روابط انسانی و سرزنش و افشاگری تفرقه افکنان با تقید تام به اسلام ناب محمدی و تمسک به قرآن کریم و اطاعت از امامت و ولایت می‌پردازد. کالبد شکافی عالمانه از وضعیت سیاسی عصر زهرای مرضیه موید این موضوع است که مخالفان اسلام ناب محمدی، نفع خود را در تفرقه امت محمدی و دامن زدن به قومیت گرایی و طائفه گرایی و پیگیری اسلوب عهد جاهلی در مجالست با یهود و نصارا و کسب نظرات آنها و دخالت در امور جامعه اسلامی می‌دیدند و حضرت زهرای مرضیه (سلام الله علیها) با شناخت و آگاهی از وضعیت سیاسی و اجتماعی زمانه دست به خنثی سازی برنامه‌های دشمنان اسلام و قرآن می‌زدند و با مهندسی فرهنگی اتحاد و انسجام اسلامی نقشه‌های آنها را در گستره تاریخ اسلامی زیر سوال برده و افشاء نموده‌اند.

### **مولفه‌های اتحاد و انسجام اسلامی در مکتب قرآنی فاطمه زهرا (سلام الله علیها)**

تقید به اسلام ناب محمدی، اطاعت از امامت، تمسک به قرآن کریم و گفتمان قرآنی، گسترش علم و آگاهی و بصیرت، توجه به غدیر خم و ولایت، ارتقاء سطح اخلاق و روابط انسانی، کتمان سر و تقیه، امداد علمی و فرهنگی

جوانان و مبارزه با دگراندیشان، سرزنش، توبیخ و افشاگری تفرقه افکنان از مؤلفه‌های اتحاد و انسجام اسلامی در مکتب قرآنی فاطمه زهرا (سلام الله علیها) می‌باشد که به بررسی هر کدامیک از این مؤلفه‌ها می‌پردازیم.

### تقید به اسلام ناب محمدی (صلی الله علیه و آله وسلم)

فاطمه زهرا (سلام الله علیها) در اولین خطبه ای که در مسجد مدینه ایراد فرمودند بیان داشتند که: «که ای مردم در هنگام بعثت و در عصر جاهلیت شما بر کناره پرتگاهی از آتش بودید خوار و ذلیل بودید و رانده شده و می‌ترسیدید که مهاجمان اطرافتان شما را بر بایند و رنج‌ها و بلاهای زیادی که از دست گرگ‌های عرب و سرکشان اهل کتاب کشیدید تا اینکه خدای بزرگ با دست محمد (ص) نجاتتان بخشید و او بتها را شکست و سرشجاعان شرک را برسنگ کوبید و اجتماع مشرکان را پراکنده ساخت و حق خالص جلوه گر شد و زمامدار دین به سخن حق گویا شد و عربده‌های شیطان خاموش و طرفدارانشان لال شدند و خار نفاق از سر راه برداشته شد و گره‌های کفر و تفرقه از هم گشوده شد و دهانهای شما به کلمه اخلاص باز شد.... و پیامبر (ص) شما را از گمراهی نجات داد و از کوری و کوردلی رهانید و به سوی دین استوار الهی (اسلام) رهنمون شد و همه را به راه راست

فراخواند،<sup>۱</sup> پس هر کس غیر از اسلام دینی برگزیند از او پذیرفته نیست، و در آخرت از زیانکاران خواهد بود.»<sup>۲</sup>

پیام این فراز از خطبه حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) این است که شما به برکت اسلام از خواری و ذلت و ترس و رنج نجات یافته و خارهای نفاق، کفر و تفرقه از سرراهتان برداشته شد و از گمراهی نجات و به راه راست دعوت شده‌اید. اکنون اگر مقید به اسلام ناب محمدی شوید وحدت و انسجام شما فراهم آید و عزت جامعه اسلامی بیشتر آشکار گردد.

### اطاعت از ولایت

حضرت صدیقه کبری در ادامه ی خطبه ی مسجد مدینه فرموده‌اند:

«شما بندگان خدا که پرچمداران امر و نهی خدایی و حاملان دین وحی می‌باشید امانت داران حق و رسانندگان آن به خلق هستید، بدانید که امام بحق، خود در میان شماست و اطاعت او پیمانی است که از پیش با شما گرفته‌اند و پس از پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) جانشینی است که برای شما باقی مانده است.»

کتاب ناطق خدا با اهل بیت است و خداوند اطاعت از اهلیت را برای نظم یافتن ملت اسلام و امامت ما را برای ایمن ماندن مردم از تفرقه و جدایی و جهاد را برای عزت اسلام قرار داده است.» آنها که به ولایت تمسک نیافته‌اند کدام



مستحبات بخشوده و به قوانین و آیین و احب شده پروردگار می توان راه یافت».

«ای مردم می دانید چرا بی راهه می روید در حالی که کتاب خدا در میان شماست، مطالبش روشن و احکام آن درخشان است و نشانه های هدایت آن آشکار و نهی و هشدارهای آن صریح و اوامرش واضح است، اما شما به قرآن پشت کردید و از آن روی گردان شدید و فقط به ظاهر آن بسنده کردیده اید و در خانه هایتان و در مجالس روز و شب آنرا آرام و باصدا قرائت و لحن زیبا می خوانید».

اما آیا به قرآن میل و رغبت دارید در حالی که غیر از قرآن را به داوری بر می گیرید؟ آیا آگاهانه و به عمد، کتاب خدا را ترک کرده و به آن پشت کرده اید؟

پیامبر اکرم (صلی الله و علیه و آله وسلم) از کتاب خدا رویگردان نبود و مخالف احکام قرآن کریم نبود رسول الله (ص) همواره پیرو قرآن بود و دنبال سوره ها و آیات آن می رفت.

ای گروه مردم که به سوی شنیدن حرف های بیهوده شتاب می کنید و کردار زشت زیانبار را نادیده می گیرید. آیا در قرآن اندیشه نمی کنید؟ یا آن که بردل های شما مهر زده شده است به خاطر اعمال زشتی که انجام داده اید، تیرگی دل های شما را فرا گرفته و گوش ها و چشم های شما را پر کرده است. بسیار بد به تاویل آیات قرآن روی آورده اید.

ستون استوار را انتخاب کرده اند؟ بشارت باد شما را به شمشیرهای کشیده و حمله ها و تهاجمات بی دریغی و بهم ریخته شدن امور اجتماعی مسلمانان و استبداد و دیکتاتوری ستمگران که حقوق شما را اندک پرداخت می کنند.

پیام روشن این فراز از خطبه حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) این است که اطاعت از ولایت و امامت موجب نظم و وحدت ملت اسلام و ایمن ماندن از تفرقه و جدایی است.

## تمسک به قرآن کریم و توسعه گفتمان قرآنی

فاطمه زهرا (س) به عنوان لیلہ القدر صادق قرآن همواره در گفت و گوها و گفتمان ها به قرآن تمسک نموده و به توسعه گفتمان قرآنی در سطح جامعه پرداخته است، خطبه ها و روایات وارده از حضرت زهرا (س) مرضیه تماماً ریشه در قرآن داشته و در بسیاری اوقات مطالب خود را مستند به آیات قرآن مطرح ساخته اند و بعضاً جایگاه قرآن و نقش آنرا مشخص ساخته اند. از جمله فرموده اند: «پیروی از قرآن انسان را به بهشت می کشاند، سخن شنوی از آن به نجات می انجامد، به وسیله قرآن می توان به حجت های نورانی خدا و به واجبات تفسیر شده و به محرّمات نهی شده و به استدلال های جلوه گر و به براهین کامل هدایتگر و به فضائل پسندیده و به

پیام آشکار این فراز از خطبه حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) این است که تمسک به قرآن کریم در امت ضعیف گردید، تمسک به قرآن یعنی اندیشه و تفکر بر آیات قرآن و پیروی از قرآن، بهره گیری از استدلال و براهین کامل و هدایتگر و احکام صریح و اوامر واضح آن در متن زندگی و داور قرار دادن قرآن در حل اختلافات و پرهیز از تاویل‌ها و برداشت‌های نادرست از قرآن کریم که این امور استحکام بخش وحدت و انسجام اسلامی در جامعه اسلامی می‌گردد.

### گسترش علم و آگاهی و بصیرت

حضرت زهرا (س) با آن مقام و منزلت علمی همواره به دنبال گسترش علم و آگاهی و بصیرت مردم بودند، نمونه‌های مستندی که در سیره‌ی زهرا (س) وجود دارد بهترین گواه بر گسترش توانمند علم و فرهنگ و آگاهی و بصیرت توسط ایشان در سطح جامعه بوده است.

پیگیری آموزش و پرورش و دعوت آحاد جامعه به تفکر و اندیشه ورزی و دانش‌افزایی و آگاهی بخشی، توسعه روحیه علمی در محیط خانه و خانواده، امداد رسانی فکری و فرهنگی به جامعه اسلامی و مبارزه با دگراندیشان، مبارزه علمی با دشمنان اسلام و قرآن و توسعه جدی فرهنگ پرستگری و پاسخگویی از جمله این

نمونه‌ها می‌باشد. فاطمه زهرا (سلام الله علیها) همگام با نهضت علمی و فرهنگی رسول الله (ص) در جهت توسعه فرهنگ علم آموزی و پرورش دینی جامعه گام برداشته‌اند و الگوی عملی و رفتاری ایده‌آل‌های مکتب اسلام و قرآن در مقام عمل شده‌اند، تربیت فرزندان دانشمند و پرورش شاگردان زبده و تشویق و مدح علم آموزان و معلمین و تشکیل کلاس درس و تعلیم در خانه و پاسخگویی به سوالات مردم و شرکت در مباحثات دینی و تدوین صحیفه فاطمه به عنوان پستوانه علمی (ائمه طاهرین) و انشاء خطبه‌های گوناگون و دعا‌های تربیتی و اشعار جذاب و تبیین روایات نبوی و علوی (علیهم السلام) نشانه‌های بارز این همگامی است.

### توجه به غدیر خم و ولایت

حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) از مدافعین سرسخت غدیر بوده و با یاد آوری حدیث غدیر، مغزهای خفته و انسان‌های فریب خورده را هدایت و بیدار می‌فرمود و با تبیین سخنان رسول الله (ص) به تثبیت جایگاه ولایت می‌پرداختند در فرازی از سخنان حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) آمده است: « و اگر از علی و فرزندان علی که امامانی پاک و نیک اند اطاعت کنید شما را هدایت خواهند نمود و اگر مخالف ورزید، تا روز قیامت بلای تفرقه و اختلاف در میان شما حاکم خواهد شد». ۳

حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) در پاسخ این سوال که چرا امام علی (علیه السلام) سکوت کرد و حق خود را نگرفت؟ فرمودند: مثل امام مانند کعبه است مردم باید در اطراف آن طواف کنند نه آنکه کعبه دور مردم طواف کند. آگاه باشید، قسم به خدا اگر حق را به اهلش واگذار می‌کردند و از عترت رسول خدا (ص) اطاعت می‌نمودند و نفرهم درباره حکم خداوند با یکدیگر اختلاف نمی‌کردند. حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) در پاسخ بهانه جویانی که دیر حرکت کردن و صحبت کردن علی (ع) برای گرفتن حقیق را سبب انحراف مردم می‌دانستند، فرمودند: «پس از غدیر خم، خداوند برای هیچکس عذر و بهانه ای باقی نگذاشته است»<sup>۴</sup> آیا فراموش کرده‌اید سخنان رسول خدا (ص) را در روز غدیر که فرمود: «هر که من مولا و رهبر او می‌باشم علی (ع) نیز مولای اوست و آیا فراموش کرده‌اید که رسول الله به علی (ع) فرمود: یا علی (ع) موقعیت تو نسبت به من همانند هارون به موسای پیغمبر (علیه السلام) است»<sup>۵</sup> حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) فرمودند: «ای مهاجر و انصار که در عذرخواهی پافشاری می‌کنید، پس از کوتاهی و سهل انگاری، جایی برای عذرخواهی نمانده است، آیا پدرم پیامبر (ص) پس از غدیر خم، جایی برای عذر تراشی و بی تفاوتی باقی گذاشته است؟»<sup>۶</sup>

## ارتقاء سطح اخلاق و روابط انسانی

حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) بر مشکلات موجود در جوامع انسانی واقف و آگاه بود و آسیب‌ها و تهدیدهایی که سلامت فرهنگی، سیاسی و اجتماعی یک جامعه را برهم می‌زد را بخوبی می‌شناخت. ایشان ریشه اختلاف، تفرقه، جدایی و نفاق را در غلبه دنیا پرستی و هوا و هوس خواهی انسان‌های بی‌ایمان می‌دانست و با میدان یابی آنها در جامعه که موجب از بین رفتن وحدت و انسجام و به خطر افتادن سرنوشت جامعه اسلامی می‌شود مبارزه مستمر داشت.

یکی از روش‌های جهادی و مبارزاتی حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) ارتقاء سطح اخلاق و روابط انسانی در متن جامعه اسلامی بوده (دعوت‌های مکرر ایشان به تعهدات اخلاقی و ایمانی، تقویت قدرت اراده و تصمیم‌گیری و به موقع عمل نمودن، تقویت روحیه دفاع از ارزش‌های اسلامی و نفی ارزش‌های جاهلی، مبارزه با خرافات، ادخال سرور در دل مومنین، برزگداشت شهیدان، دل‌جویی از مصیبت زدگان، تواضع در برابر مردم و تلاش برای رفع محرومیت‌های فرهنگی اقتصادی و سیاسی و سالم‌سازی روابط خانوادگی آنها کمک‌شایانی به پیوستگی اعضای جامعه اسلامی و حل اختلافات و حفظ نظام اسلام ناب محمدی داشت).

الگودهی اخلاقی حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) در ابعاد سیره ی فردی، خانوادگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، پیام آور استمرار برنامه ی تعلیم و تربیت و رشد مکارم اخلاق نبوی و علوی در جامعه بود.

بسیاری از سخنان حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) بخوبی نمایانگر مهندسی اخلاقی ایشان برای جامعه می باشد. که از آن جمله روایات ذیل می باشد.

- بِشْرٌ فِي وَجْهِ الْمَوْنِ يوجب لصاحبه الْجَنَّةَ - پاداش خوش رویی و معاشرت مناسب در برابر مؤمن بهشت است. ۷

- خیارکم ألینکم مناکبة و أکرهم لئسائهم - بهترین شما کسی است که در برخورد با مردم نرم تر و مهربان تر باشد. ۸

- ما یصنع الصائم بصامه اذالم یصن لسانه و سمعه او بصره و جوارحه - اگر روزه، زبان و گوش و چشم و دست و پای روزه دار را از ارتکاب اعمال ناپسند دور نکند روزه به چه درش می خورد. ۹

- حُبَّ إِلَیَّ مِنْ دِنَاکُمْ ثَلَاثٌ (تلاوة کتاب الله و النظر فی وجه رسول الله و الاتفاق فی سبیل الله) - از دنیای شما سه چیز نزد من محبوب است تلاوت قرآن، نگاه به چهره ی رسول الله و اتفاق در راه خدا. ۱۱

- انَّ السَّعِيدَ کُلَّ السَّعِيدِ، حق السعید من أَحَبَّ عَلِيًّا فِي حَيَاتِهِ وَ بَعْدَ مَوْتِهِ ۱۱ - سعادت مند و

خوشبخت کامل و حقیقی کسی است که امام علی (ع) را در دوران زندگی و پس از مرگش دوست داشته باشد. ۱۲

### کتمان سر و تقیه

حضرت زهرا مرضیه (سلام الله علیها) با آگاهی و بصیرت بر مقتضیات زمانی تسلط داشتند. ایشان شیعیان علی (ع) را سفارش به کتمان سر و تقیه دعوت می نمودند و خود ایشان نیز چنین بودند. وقتی از حضرتش سوال کردند که رسول الله (ص) چه اسراری به شما فرموده است حضرت زهرا (سلام الله علیها) جواب دادند که هرگز اسرار پدرم را واضح و افشاء نخواهم کرد<sup>۱۳</sup>. شیوه های دقیق حضرت فاطمه در برابر ترفندهای منافقان و دشمنان دین این بوده که در عین حالی که به احقاق حق می کوشیدند ولی مواظب گفتگوها و مکاتبات بودند تا میاذا سری از اسرار آل محمد و اهل بیت عصمت و طهارت کشف گردیده یا به دست دشمنان بیافتد و این بیداری سیاسی و اجتماعی حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) برای حفظ جامعه و وحدت و انسجام آن بوده است. حتی وصیت های ایشان به همین گونه بوده است.

**امداد علمی و فرهنگی جوانان و مبارزه با دگراندیشان**

یکی از لازم ترین مشارکت ها، مشاوره ها و



معاونت‌ها در یک جامعه دینی، مشارکت، مشاوره و معاونت فکری، فرهنگی و نجات دادن افکار مستضعفین فکری و نوظکران و تقویت اندیشه جوانان و نوجوانان در مباحث دینی در برابر دشمنان نکر و اندیشه اسلامی و قرآنی است. از بالاترین رسالت‌های افراد فکور و استعداد‌های درخشان ورود به عرصه‌ی دفاع از دین و اصول و فروع آن و تثبیت و ریشه دار نمودن خردمندی دینی و آموزش طریقه‌ی صحیح و منطقی دفاع از دین به جوانان است.

تلاش حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) امداد رسانی علمی و فرهنگی به مردم خصوصاً جوانان بود تا آنها در دام القائنات و شبهات اخلاقی، اعتقادی و سیاسی گرفتار نیابند. برای فاطمه زهرا (سلام الله علیها) نوع فکر مردم و نگرش آنان به دین و از طرفی رد بدعت‌ها و دفاع از اسلام ناب محمدی (صلی الله علیه و آله وسلم) بسیار مهم بود او هنگامی که در مقام انذار و هشدار باش مردم برآمد آنچه او را رنج می‌داد تغییر فکر مردم پس از رسول الله (ص) و ارتداد آنها از نظام امامت و ولایت به کجراه خودیت و بدعت گذاری در دین بود.

حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) زیباترین کلمات را در مورد مقام مدافعین فکری و فرهنگی مردم بیان داشته و خود از بارزترین حماسه آفرینان جبهه مبارزه با دگراندیشان و منحرفین بوده است.

از جمله کلمات حضرت فاطمه زهرا (سلام

الله علیها) این سخن است که فرموده‌اند: «همانا شادی فرشتگان در غلبه حرف حق بر حرف باطل بیش از شادی اهل حق است و اندوه و نگرانی شیطان و دوستان شیطان در این شکست بیشتر و شدیدتر از اهل باطل است».<sup>۳</sup>

یکی از القائنات شیطانی و شبهات سیاسی منافقان با توجه به روحیه‌ی قومیت‌گرایی و طایفه‌گرایی مسلمانان و نشر بدعت‌ها و تحریف‌های فکری و فرهنگی این بود که بین صفوف متحد جامعه اسلامی تفرقه بیاندازند و به اهداف شوم خود برسند و لیکن حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) همچون یک دیده بان تیزبین جای پای افکار و دسایس شیطانی منافقان را رصد می‌کرد و با موضع‌گیری مناسب و انجام سخنرانی و روشن‌گری، آنها را به چالش می‌کشاند آنهم به گونه‌ای که تمام هزینه‌های بکار گرفته دشمنان را بی‌اثر می‌نمود و آنها را رسوا می‌ساخت.

### **سرزنش، توبیخ و افشاگری منافقان تفرقه افکن**

حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) علاوه بر مسئولیت امداد رسانی فکری و فرهنگی به جامعه به سرزنش، توبیخ و افشاگری منافقان تفرقه افکن توجه وافر داشت.

از جمله سخنان زهرا (س) در این باب این است:



- «من هرگز روزی همانند روز ارتحال رسول الله (صلی الله علیه و آله وسلم) ندیدم که دنیا پرستان خیانت کار و خودپرستان ترسو زشت ترین صحنه‌ها را پدید آورند، جنازه رسول الله (صلی الله علیه و آله وسلم) را در برابر ما وا گذاشتند و خود سرانه و مستبدانه دیگران را به جای ما نشانندند».<sup>۱۵</sup>
- «وای بر شما چه زود به خدا و پیامبرش در باره‌ی ما اهل بیت، خیانت کردید در صورتی که رسول الله (صلی الله علیه و آله وسلم) به شما سفارش نمود تا از ما پیروی کنید، ما را دوست داشته باشید و دست از ما نکشید».
- حضرت زهرا (سلام الله علیها) با سخنرانی‌های متعدد و برگزاری جلسات گفتمان و اعتصاب در سخن گفتن با افراد خاص و تنظیم وصیت نامه ای سیاسی به مبارزه‌ای منفی پرداخت و اینچنین به سرزنش و توبیخ و افشاگری پیمان شکنان و عاملان مصیبت‌های وارده به اهل بیت (علیهم السلام) پرداختند.<sup>۱۶</sup>
- در شماره آینده خطرات پیش روی اتحاد و انسجام و موانع همبستگی آحاد جامعه اسلامی در مکتب قرآنی فاطمه زهرا (سلام الله علیها) ارائه خواهد شد.

والسلام

### پی نوشت‌ها :

۱. فرازهایی از خطبه‌های فاطمه زهرا (سلام الله علیها) در مسجد نبوی (ص).

۲. آل عمران، آیه ی ۸۵
۳. نهج البلاغه، ج ۱۶، ص ۲۸۳۹
۴. خصال شیخ صدوق، ج ۱، ص ۱۷۳
۵. الغدير، ج ۱، ص ۱۹۷
۶. احتجاج طبرسی، ج ۱، ص ۱۴۵
۷. تفسیر امام حسن عسگری (ع)، ص ۳۵۴
۸. کنز العمال، ج ۷، ص ۲۲۵
۹. مستدرک الوسائل، ج ۷، ص ۱۳۶۶
۱۰. وقایع الایام خیابانی، جلد صیام، ص ۲۹۵
۱۱. ینابیع الموده، ج ۱، ص ۳۷۶
۱۲. اخلاق حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها)، مهدی تاج لنگرودی، ص ۶۵.
۱۳. همان منبع، ص ۶۵
۱۴. احتجاج طبرسی، ج ۱، ص ۱۸
۱۵. الغدير، ج ۵، ص ۳۷۲
۱۶. علم الیقین، ج ۲، ص ۶۷۸
۱۷. امالی شیخ صدوق، ج ۱، ص ۲۰۷